

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE**

ÎNCHEIERE

cu privire la admiterea cererii depuse de Natalia Țurcan privind ridicarea excepției de neconstituționalitate,

în cauza civilă, intentată la cererea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală și procuratură,

la recursul declarat de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan, împotriva deciziei din 23 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău,

*(Dosarul nr. 2ra-622/24
NR. PIGD 2-22086739-01-2ra-16052024)*

Întrunirea condițiilor privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. I. Chironet)
Curtea de Apel Chișinău (jud. I. Secrieru, M. Anton, V. Cotorobai)

29 mai 2025

Textul corespunde originalului

Examinând, în lipsa părților, cererea depusă de Țurcan Natalia privind ridicarea excepției de neconstituționalitate,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Oxana Parfeni,

Gheorghe Stratulat, *judecători,*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 20 iunie 2022, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesul penal de organele de urmărire penală și procuratură, și anume a prejudiciului moral în mărime de 100 000 de lei, a costului asistenței juridice în mărime de 259 500 de lei, a cheltuielilor de transport de 15 398, 47 de lei și a cheltuielilor de judecată în sumă de 5 782, 50 de lei.

POZIȚIA INSTANȚEI DE FOND:

2. Prin hotărârea din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial acțiunea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan și s-a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, în beneficiul lui Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Nataliei Țurcan, prejudiciul moral cauzat în mărime de 100 000 de lei și cheltuielile de judecată în mărime de 5 782, 50 de lei. În rest, pretențiile au fost respinse ca neîntemeiate.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

3. La 23 mai 2023, în interiorul termenului legal, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a declarat apel împotriva hotărârii din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

4. La 24 februarie 2023, cu respectarea termenului legal, Procuratura Generală a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe.

5. La 29 mai 2023, în interiorul termenului legal, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au depus cerere de apel împotriva hotărârii din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

6. Prin decizia din 23 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan. S-au admis apelurile declarate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova și Procuratura Generală, s-a casat hotărârea din 22 mai 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, și s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care s-a respins acțiunea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan, deoarece reclamantii nu dispun de dreptul adresării în instanță în numele defunctului.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

7. La 16 mai 2024, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au depus cerere de recurs, completată prin cererea din 25 martie 2025, împotriva deciziei din 23 noiembrie 2023 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea acesteia, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond cu pronunțarea unei noi decizii de admitere integrală a acțiunii.

8. La 25 martie 2025, Natalia Țurcan, a depus cerere cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, solicitând admiterea cererii cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind exercitarea controlului constituționalității prevederilor art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

9. Art.12¹ din Codul de procedură civilă:

„În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea îndeplinirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; c)

prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

Dacă nu sânt întrunite cumulativ condițiile specificate la alin.(2), instanța refuză ridicarea excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere care poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărârii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.”

10. Art. 6 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„Dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul:

- a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare;
- b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare;
- c) adoptării de către instanța judecătorească a hotărârii cu privire la anularea arestului contravențional în legătură cu reabilitarea persoanei fizice;
- d) adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art. 313 alin.(5) din Codul de procedură penală, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind declararea nulității actelor sau acțiunilor organului de urmărire penală sau organului care exercită activitate specială de investigații.”

11. Art. 7 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„n cazurile menționate la art. 3 alin. (1), persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie:

- a) salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite;
- b) pensia sau indemnizația a cărei plată a fost sistată ca urmare a arestului ilegal și ținerii sub arest;
- c) averea (inclusiv depunerile bănești și dobânzile aferente, obligațiile împrumuturilor de stat și câștigurile aferente) confiscată ori trecută în venitul statului de către instanța judecătorească sau ridicată de organul de urmărire penală, precum și averea sechestrată;
- d) amenzile percepute ca urmare a executării sentinței judiciare și cheltuielile de judecată suportate de persoana fizică în legătură cu acțiunile ilicite;
- e) sumele plătite de ea pentru asistența juridică;
- f) cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării);

g) cheltuielile efectuate în legătură cu chemările în organul de urmărire penală, organul procuraturii sau în instanța judecătorească.”

12. Art. 8 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„Cuantumul sumelor de compensare a prejudiciului, prevăzute la art. 7 lit. a), se calculează pornindu-se de la câștigul mediu lunar al persoanei fizice la momentul cauzării prejudiciului, cu aplicarea coeficientului de inflație.

Mărimea prejudiciului cauzat persoanei fizice care și-a ispășit pedeapsa prin muncă neremunerată în folosul comunității se calculează în mărime de pînă la 2 unități convenționale pentru o oră de muncă prestată neîntemeiat în folosul comunității.

Pentru cuantificarea prejudiciului reparabil, câștigul mediu lunar se calculează după cum urmează:

a) persoanelor angajate prin contract de muncă - prin aplicarea modului de calculare a salariului mediu în conformitate cu legislația;

b) persoanelor neangajate prin contract de muncă - prin împărțirea la 12 a sumei venitului total pentru anul precedent;

c) persoanelor care nu au lucrat din motive întemeiate - pornindu-se de la salariul mediu pe țară în anul respectiv.”

13. Art. 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești:

„Persoanei juridice i se repară prejudiciul patrimonial efectiv cauzat, precum și beneficiul neobținut (venitul ratat) în urma acțiunilor ilicite.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

14. Studiind cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale în vederea verificării constituționalității a unei prevederi legale, în raport cu normele de drept relevante speței deduse judecării, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că aceasta urmează a fi admisă, din motivele ce succed.

15. Prin Hotărârea nr. 2 adoptată la 9 februarie 2016 de către Curtea Constituțională a Republicii Moldova, „Pentru interpretarea articolului 135, alin. (1), lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) (sesizarea nr.55b/2015)”, s-a decis că în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională. Totodată, s-a dispus că excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.

16. Conform § 82 -83 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție Curtea reține că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție; (2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate. Curtea reține că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

17. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție relevă că pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate, cu sesizarea Curții Constituționale, este necesară întrunirea cumulativă a condițiilor imperative prevăzute la art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă, enunțat în prezenta încheiere, care, de altfel, rezultă și din hotărârea nominalizată a Curții Constituționale.

18. În context, obiectul cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate îl constituie prevederile art. 16, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, care intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

19. Excepția este ridicată de către o parte implicată în proces, și anume de către recurenta/reclamanta Natalia Țurcan, iar prevederile menționate sunt aplicabile cauzei, precum și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile invocate.

20. Conform art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova coroborat cu dispozițiile art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr.74 din 10 aprilie 2025, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

21. Completul Curții Supreme de Justiție menționează că cererea privind sesizarea Curții Constituționale privind verificarea constituționalității normelor de drept citate supra, constituie o prerogativă a părții din proces, la caz, a recurente/reclamanta, iar prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea speței fără soluționarea prealabilă a excepției de către Curtea Constituțională, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprie instanței judecătorești, ceea ce este inadmisibil.

22. Din considerentele enunțate, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite cererea depusă de Natalia Țurcan, privind sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind exercitarea controlului constituționalității.

23. În conformitate cu art. 12¹ alin. (3), art. 269-270 din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite cererea depusă de Natalia Țurcan privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Se remite Curții Constituționale a Republicii Moldova sesizarea depusă de Natalia Țurcan, în vederea examinării constituționalității prevederilor art. 6, 7, 8, 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Se amână examinarea cauzei în ordine de recurs până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Gheorghe Stratulat